

Misteri i Vajimit (Efqelia)

Misteri i Vajimit është një akt i shenjtë në të cilin ndërsa trupi lyhet me vaj, hiri i Perëndisë thirret të zbresë mbi personin e sëmurë. Ai kryhet nga disa priftërinj, më e mira është shtatë, por mund të kryhet dhe nga një numër më i vogël, madje dhe vetëm nga një prift.

Institucioni Hyjnor i Misterit: Edhe në Dhiatën e Vjetër vaji simbolizonte hir, gëzim dhe një prurje në jetë. Lyerja e të sëmurit me vaj bëhej nga apostujt, siç lexojmë në Ungjillin e Shën Markut (6:13). **Ata lyenin me vaj shumë të sëmurë dhe i shëronin.**

Dëshmia më e qartë e Misterit të Vajimit (Efqelia) gjendet në letrën e Apostullit Jakov (5:14-15). **Është i sëmurë ndonjë ndër ju? Le të thërrasë pleqtë e kishës (presbiterët) dhe le të luten ata mbi të, e ta lyejnë në emër të Zotit. Dhe urata që është me besë do ta shpëtojë atë që lëngon dhe Zoti do ta ngrejë; edhe në paste bërë faje, do t'i falen.** Apostulli nuk flet këtu për ndonjë “dhoratë” të veçantë shërimi, por përshkruan aktin e shenjtë në një formë të përcaktuar mire, që do të hynte në praktikën e kishës, kryesorja e të cilit bëhej nga presbiterët me lutje, lyerje dhe vaj; dhe apostulli shton që kemi si pasojë lehtësimin e trupit dhe faljen e mëkateve. Dhe pikërisht Misteri këtë ka për qëllim: shërimin e trupit dhe faljen e mëkateve.

Nuk do ishte një kuptim serioz i fjalëve të apostullit Jakov rreth lyerjes me vaj si referim për një metodë të zakonshme shërimi të asaj kohe, sepse vaji me gjithë atributet e tij të dobishme, nuk është një mjet shërimi për çdo sëmundje. Apostujt nuk e sollën asgjë nga vetvetja, por ata mësuan vetëm atë që Zoti Jisu Krisht u urdhëroi dhe çfarë Shpirti i Shenjtë u frymëzoi; ata e quajtën veten jo “themelues” të Mistereve të Perëndisë, por “kujdestarë” të Mistereve dhe “shërbëtorë të Krishtit”. Prandaj edhe Vajimi, i cili urdhërohet nga Apostull Jakovi ka një themelim Hyjnor.

Praktikimi në kishën e vjetër: Në shkrimet e vjetra të krishtera mund të gjenden dëshmi indirekte për Misterin e Vajimit si tek Shën Irineu i Lionit dhe tek Origjeni. Më vonë kemi dëshmi të qarta tek Shën Vasili i Madh dhe tek Shën Joan Gojarti, të cilët lanë lutjet për shërimin e të sëmurëve, të cilat hynë më vonë në ritin e Efqelisë. Të njëjtat dëshmi kemi edhe nga Shën Qirilli i Aleksandrisë. Në shekullin e pestë papa Inocenti I i përgjigjej një sërë pyetjesh në lidhje me Misterin e Vajimit duke treguar në përgjigjet e tij se: a) duhet të kryhet “mbi besimtarët që janë të sëmurë”; b) mund të kryhet gjithashtu nga një peshkop. Nuk duhen parë fjalët e Apostullit: “le të thërrasë ai pleqtë e kishës (presbiterët)”, si ndonjë ndalim për pjesëmarrjen në aktin e shenjtë nga një peshkop; c) ky vajim nuk duhet të kryhet “tek ata që janë në pendim kishtar”, sepse është një “Mister” dhe atyre u janë ndaluar Misteret e tjera, si mund t’u lejohet ky?”

Ç’është vajimi i shenjtë: Vajimi i shenjtë është një Mister i kishës nëpërmjet të cilit fuqia shëruese e Jisu Krishtit jepet tek ne sot. Shenja e dukshme është lyerja me vaj. Gjithmonë i përdorur për shërim në botën antike, vaji i Bekuar nga Shpirti i Shenjtë na sjell hirin shërues të Perëndisë. Kur ne afrohemi që të lyhemi me këtë vaj të shenjtëruar ne sjellim me vete “lutjen plot besë”, d.m.th. një besë të gjallë personale, që kur ne të

lyhemi me këtë vaj, dora e Krishtit do të na prekë me fuqinë e Tij shëruese. Perëndia na flet në këtë Mister me 14 pjesë nga Shkrimi i Shenjtë (shtatë Letrat dhe shtatë nga Ungjijtë). Ai na flet për të rritur besën tone në fuqinë e Tij për të shëruar. Fakti që prania e shtatë priftërinjve rekomandohet (por jo e domosdoshme) për kryerjen e këtij misteri i tregon besës sonë që tërë Kisha është e pranishme dhe po lutet për personin e sëmurë bashkë me të afërmit dhe miqtë. Nëpërmjet Misterit të Vajimit çdo Kishë bëhet një shenjtërore e mbushur me lutjet e klerikëve dhe bsenikëve dhe e shenjtëruar nga prania e Shpirtit të Shenjtë. Të krishterët orthodhoksë kurrë nuk i kanë lënë njerëzit e sëmurë vetëm tek ilaçet dhe mjekimet. Mjekimet dhe kirurgjia janë të mira; Perëndia i ka dhënë këto mënyra, por si shtesë tek këto, Ai na ka dhënë gjithashtu lutjen dhe Misterin e Vajimit. A kujdeset Perëndia, kur ne jemi të sëmurë? Sëmundja nuk do të thotë që Perëndia po na dënon. Sëmundja bie ashtu si dhe shiu që “bie mbi të drejtët dhe të padrejtët”. Shpesh sëmundja është një bekim “i maskuar”. Na jep kohën dhe mundësinë të mendojmë se krijimi i mirë i Perëndisë është prishur, shtrembëruar nga mëkati i njeriut. Na ndërgegjëson dhe na e bën të pranishme gjendjen aktuale të njeriut – ndarjen nga Perëndia. Por duhet kuptuar se sëmundja nuk është qëllimi i Perëndisë. Jisui e shihte sëmundjen si një armik. Ajo na kujton që ne jemi nën tiraninë e natyrës së rënë dhe duhet hiri i Zotit që të shërohemi trupërisht dhe shpirtërisht. Në Ungjillin e Shën Llukës (13:16) thuhet për gruan që Krishti e shëroi “të cilën e pat lidhur Satanai për 18 vjet”. Nuk thuhet që Perëndia e kish lidhur me sëmundje, por Satanai! Nëse vuajtja do ishte nga vullneti i Perëndisë, atëherë përse do të na jepte Misterin e Vajimit për shërimin e sëmundjeve? Perëndia është në anën e shërimit, jo të sëmundjes. Por Ai e lejon atë shpesh për të mirën tone, duke e kthyer qëllimin e lig të Satanait për të na dëmtuar e vrarë, në shërim dhe jetë. Për këtë arsye Apostulli thotë: “Dhe lutja me besë do e shpëtojë të sëmurin”... Ai përdor fjalën “shpëtojë” në vend të fjalës “shërojë”. Në këtë pjesë ne i shohim fjalët “shërim, falje dhe shpëtim” të përdorura në vend të njëra-tjetrës. Kisha orthodhokse e ka pare gjithmonë shpëtimin nën frymën e Ungjillit, duke mos patur asgjë juridike në të. Nuk është vendimi i ndonjë gjykate, por Jisui Shpëtimtari është “shëruesi hyjnor, burimi i shëndetit” sipas fjalëve të Nikolla Kabasilas, i cili thotë: “Nuk janë të shëndoshët që kanë nevojë për doktorin, por të sëmurët... “besa juaj ju shëroi”, ose “besa juaj ju shpëtoi” janë sinonime. Duke patur këtë kuptim shërues të shpëtimin, misteri i rrëfimit është pare si një “trajtim klinik” dhe Kungata si “ilaç i përjetësisë”.

Sëmundja mund t’i çojë njerëzit në panic dhe dëshpërim, por gjithashtu mund t’i çojë tek besa. Dhe, nëse nga sëmundja dikush vjen tek besa, atëherë besa e çon në shpëtimin dhe shërimin. Duke folur për këtë pamje të Vajimit, At John Meyendorff shkruan: “Shërimi kërkohet vetëm në suazën e pendimit dhe shpëtimin shpirtëror dhe jo si qëllim në vetvete. Çfarëdo që të jetë sëmundja apo pasoja e saj, vajimi simbolizon faljen hyjnore dhe çlirimin nga rrethi vicioz i mëkatit, vuajtjes dhe vdekjes në të cilin njerëzimi i rënë është zënë rob. Me dhembshuri për vuajtjen njerëzore të mbledhur së bashku për t’u lutur për antarin e saj të sëmurë, Kisha nëpërmjet priftërinjve të saj kërkon lehtësimin, faljen dhe lirinë e përjetshme. Ky është kuptimi i Vajimit të Shenjtë.”

Sipas fjalëve të Shën Jakovit dy gjëra janë të nevojshme për Misterin e Vajimit: 1) lyerja me vaj në Emrin e Zotit dhe 2) lutja plot me besë. Gjatë gjithë kohëve qysh prej lashtësisë vaji është pare për këtë fuqi shëruese. Krishti vetë tregon se si vera dhe vaji u përdorën

për të shëruar plagët e Samaritanit të Mirë. Vaji është përdorur në Misterin e Vajimit sinjë shenjë e jashtme për të treguar fuqinë shëruese të Perëndisë dhënë tek besimtari. Por si në çdo Mister, efektshmëria varet shumë nga përkushtimi i brendshëm i besimtarit. Misteret nuk kanë fuqi magjike; konceptimi magjik është në kundërshtim me frymën e ungjillit dhe me frymën e mistereve. Perëndia e ka bërë njeriun qenie të lire, hiri nuk dhunon lirinë e njeriut, prandaj kërkohet “lutja plot besë”, sa më shumë besë të kemi, aq më shumë fuqi shëruese Zoti derdh mbi të. Çdo mister është një takim personal me Jisun sot – po aq personal sa e kishin njerëzit që takonin Zotin në ungjill. Nëse mbas kryerjes së Misterit shërimi nuk vjen, nuk duhet të dëshpërohemi, por të vazhdojmë të besojmë në dashurinë pafund të Perëndisë, sepse Ai mund të përdorë madje edhe sëmundjen për të mirën tone nëpërmjet rrugëve të Tij të mistershme.

Kryerja e Misterit: Ky Mister kryhet për të sëmuret të cilët janë në gjendje ta marrin në mënyrë të vetëdijshme dhe të marrin pjesë në lutje për vetveten; por megjithatë mund të kryhet edhe për fëmijë. Vendi për këtë akt të shenjtë mund të jetë kisha, ose shtëpia ku banon i sëmuri. Misteri i Vajimit të Shenjtë (Efqelia) paraprihet zakonisht nga një Rrëfim dhe mbaron zakonisht me Misterin e Kungimit.

Ana e dukshme e Misterit përbëhet nga shtatë lyerje me vaj të personit të sëmurë me radhë nga priftërinjtë pjesëmarrës. Kjo bëhet në formën e kryqin në ballë, vrimat e hundës, faqet, buzët, kraharori, në të dy anët e duarve dhe duke i shoqëruar me lutje dhe me lexime të veçanta të Apostullit dhe Ungjillit. Gjatë lyerjes shtatë here thuhet kjo lutje: “O At i Shenjtë, Shërues i shpirtave dhe trupave që dërgove Birin Tënd të Vetëmlindur, Zotin tonë Jisu Krisht, i Cili shëron çdo sëmundje dhe çliron prej vdekjes, shëro gjithashtu shërbëtorin Tënd _____”

Riti i Vajimit të Shenjtë fillon me këndimin e një tropari dhe një kanoni: lutja përfundimtare në rit është një lutje për faljen e mëkateve. Një asamble e gjithë shërbëtorëve të Zotit qëndron para Tij në emër të personit të sëmurë dhe me anë të lutjeve plot besë në emër të gjithë kishës i lutet Atij, Mëshirplotit t’i jape të sëmurit faljen e fajeve dhe ta pastrojë ndërgjegjen e tij nga çdo ndyrësi. Duhet patur gjithashtu ndërmend fakti që një person i cili është dobësuar shumë në trup dhe në shpirt nuk mund të jetë gjithmonë në gjendje të bëjë rrëfimin e duhur të mëkateve. Lehtësimi i ndergjegjes së atij që merr Misterin e Vajimit të Shenjtë hap gjithashtu rrugën për një shërim hir-dhënës të sëmundjes trupore nëpërmjet lutjes plot besë.

Është lejuar dhe, gjithashtu praktikuar ndonjëherë një rit i veçantë Vajimi, i cili kryhet në Kishë për shumë persona në të njëjtën kohë, në një ditë caktuar për këtë, për shërimin e përgjithshëm të shpirtit dhe trupit; por ky rit nuk është krejtësisht identik me Misterin e Vajimit të Shenjtë. Në këtë rit të kryer mbrëmjen e të Mërkurës së Madhe, si për t’u përgatitur për vdekjen dhe varrimin e Zotit, të gjithë të pranishmit afrohen të lyhen një nga një nga shtatë (ose me pak) priftërinjtë. Riti është i njëjtë me atë të Misterit të Vajimit, përveçse janë shumë njerëz (dhe shtatë priftërinj), lyerja mund të kryhet për të gjithë në fund të shërbesës dhe jo mbas çdo lezimi të Ungjillit. Lyerja shoqërohet nga rrefreni i përsëritur me një melodi të veçantë dhe në harmoni me periudhën e kreshmës: “O Zot dëgjona! Dëgjona o KryeZot, o i Shenjtë Dëgjona!”

Vajimi tek Protestantët dhe Katolikët Romanë: Protestantët e kanë hequr Misterin e Vajimit, ndonëse Luteri, të paktën në fillim nuk ishte kunër përdorimit të tij në kishë. Kisha Romane e jep Vajimin vetëm tek personat e sëmurë që janë gati duke vdekur, sin jëë formë përgatitore për vdekjen, prandaj dhe Misteri quhet nga Romano-Katolikët “Vajimi i Fundit”, Misteri i vdekjes. Një mësimi i tillë u shfaq në kishën Romane Katolike në fillim të shekullit 12 dhe është në kundërshtim me fjalët e Apostullit Jakov.

Qysh prej kohëve të vjetra në kishë, atij që po vdiste i jepej si përgatitje për vdekjen: Kungata e Shenjtë e Trupit dhe Gjakut të Krishtit. Kjo, natyrisht, nuk do të thotë që Misteri i Vajimit të Shenjtë nuk mund të kryhet tek ai që po vdes; ata që po vdesin nga një sëmundje e gjatë mund ta marrin Vajimin disa herë gjatë sëmundjes së tyre. Por duhet patur parasysh që Misteri i Vajimit është një Mister i veçantë për shërimin e të sëmurit, dhe nuk është një pjesë e nevojshme e riteve të kryera për atë që po vdes, të cilat zakonisht përfshijnë Rrëfimin, Kungimin dhe Lutjet për Daljen e Shpirti (kur vdekja shihet që është afër). Nëse personi vdes, vaji i shenjtëruar për Vajimin e Shenjtë, sipas traditës së vjetër, hidhet në formë kryqi mbi trupin në arkivol, në mbarim të shërbesës së varrimit.

Misteri i Vajimit të Shenjtë ka një qëllim të dyfishtë: shërimin e trupit dhe faljen e mëkateve. Sepse nuk mund të jesh i sëmurë në trup pa patur shpirtin e turbulluar. Në këtë kuptim Misteri i Vajimit ka aspekt psikosomatik (ndergjegje-trupor). Dihet që pjesa më e madhe e atyre që janë të sëmurë sot, janë pikërisht nga shkaku i fajit, urrejtjes, armiqësisë, frikës dhe ankthit. Këto mendime të dëmshme në fillim kapin mendjen dhe pastaj shfaqen nëpërmjet dobësimit të trupit. Sepse njeriu është një unitet psikosomatik. Dhe nëse sëmundja vjen shpesh nëpërmjet mendjes dhe emocioneve, atëherë përse jo shërimi? Nëse mungesa e besës sjell sëmundje, atëherë përse besa nuk mund të sjellë shërim? Qëllim i dyfishtë i Misterit – shërim trupor dhe falje – dëshmon për unitet të trupit dhe shpirtit, ku nuk mund të bëhen dallime të qarta ndërmjet sëmundjeve shpirtërore dhe trupore. Misteri tregon konceptin e Krishterë duke e parë trupin si tempullin e Perëndisë dhe jo “burgun” e shpirtit.

At Joan Pelushi